

Tietosuojailmoitus Kansallinen rikosuhritutkimus 2023-tutkimukseen osallistuville henkilöille

TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN TIETOSUOJASELOSTE/-ILMOITUS EU:n yleinen tietosuoja-asetus 12–14 artiklat Laatimispäivä: 28.9.2023

Tietoa Kansalliseen rikosuhritutkimukseen osallistuvalla

Olet osallistumassa Helsingin yliopiston toteuttamaan *Kansallinen rikosuhri*-tutkimukseen. Kansallinen rikosuhritutkimus (KRT) on säännöllisen väliajoin kerättävä kysely. Se kartoittaa 15–74-vuotiaiden uhrikokemuksia sekä turvallisuuden tunnetta. Kansallinen rikosuhritutkimus tuottaa tärkeää ja ainutlaatuista tietoa elämästä ja turvallisuudesta.

Tutkimukseen osallistuminen ja henkilötietojen antaminen on vapaaehtoista. Sinuun ei kohdistu mitään negatiivista seuraamusta, jos et osallistu tai jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen. Selosteen lopussa kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia sinulla on tutkimuksen osallistujana.

Tietoa henkilötietojen käsittelystä

Tutkimuksessa käytetään aineistona henkilötietoja. Tämän selosteen tarkoitus on antaa tietoa käsiteltävistä henkilötiedoista sekä siitä, mistä henkilötiedot ovat peräisin ja miten niitä käytetään tutkimuksessa. Selosteen lopussa kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia rekisteröidyillä on.

Tutkimuksen rekisterinpitäjät

Helsingin yliopisto
Osoite: PL 3 (Fabianinkatu 33), 00014 Helsingin yliopisto

Yhteyshenkilö ja vastuullinen tutkija

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa:
Nimi: Matti Näsi, vastuullinen tutkija
Tiedekunta/osasto/yksikkö: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Osoite: PL 16 (Snellmaninkatu 10)
Puhelinnumero: +358 504489181
Sähköpostiosoite: matti.j.näsi@helsinki.fi

Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Helsingin yliopiston tietosuojavastaavaan saa yhteyden sähköpostiosoitteesta tietosuoja@helsinki.fi.

Kuvaus tutkimushankkeesta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimuksen suorittaa Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Kyselyyn osallistuvat henkilöt on arvottu satunnaisotannalla Tilastokeskuksen väestötietokannoista. Kyselyyn osallistutaan sähköisellä tai paperisella lomakkeella. Tutkimukseen osallistuminen ja henkilötietojen antaminen on vapaaehtoista. Sinuun ei kohdistu mitään negatiivisia seuraamuksia, jos et osallistu tutkimukseen tai jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että mahdollisimman moni ottaa osaa kyselyyn.

Kansallinen turvallisuuskysely on maanlaajuinen kyselytutkimus, jonka avulla seurataan kansalaisten turvallisuustilannetta ja sen muutoksia. Kysely sisältää kysymyksiä rikosten uhriksi joutumisesta, koetusta turvallisuudesta sekä rikollisuudesta Suomessa. Kaikki kerättävät tiedot ovat välttämättömiä tutkimuksen ja tilastollisten analyysien kannalta.

Tutkimuksen suorittajat

Tutkimuksessa kerättäviä tietoja käsitellään Helsingin yliopiston tutkimustoiminnassa.

Mitä tietoja tutkimusaineisto sisältää

Tutkimuksessa kerätään tietoja uhrikokemuksista liittyvistä kokemuksista ja asenteista. Lisäksi kerätään tieto vastaajan taustatekijöistä kuten iästä, sukupuolesta, omasta ja vanhempien syntyperästä ja kielestä, asumisjärjestelyistä ja perheen sosioekonomisesta asemasta.

Tutkimusaineistoa säilytetään siten, että yksittäisten vastaajien henkilöllisyys ei paljastu. Aineistoa analysoidaan tilastollisin menetelmin, eivätkä yksittäisen henkilön vastaukset ilmene tuloksista.

Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään

Tiedot kerätään sähköisen kyselyn avulla. Jokaiselle kyselyn vastaajalle annetaan henkilökohtainen vastauskoodi, jonka Tilastokeskus yhdistää tietoihin, jolla henkilö voidaan tunnistaa rekistereistä. Tunnisteita käytetään tietojen yhdistämiseksi Tilastokeskuksen, Findatan, Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitoksen, Kansaneläkelaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen sekä Puolustusvoimien hallinnoimiin rekisteritietoihin, ja tietojen yhdistämisen toteuttaa Tilastokeskus. Helsingin yliopiston tutkimusryhmä ei käsittele tai näe tunnistekoodia vastaavia henkilötietoja (esim. nimiä tai henkilötunnuksia) missään tutkimuksen vaiheessa.

Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa käsitellään seuraavia tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoryhmiä (eli arkaluonteisia henkilötietoja):

- Rotu tai etninen alkuperä
- Terveystiedot

Arkaluonteisten tietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 j kohtaan (käsittely on tarpeen tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia varten) sekä tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 7 kohtaan (tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten tehtävään tietojen käsittelyyn).

Tutkimuksessa käsitellään rikostuomioita tai rikkomuksia koskevia tietoja.

Rikostuomioita tai rikkomuksia koskevien tietojen käsittely perustuu tietosuojalain 7 §:n 1 momentin 2 kohtaan (tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja saa käsitellä, jos niitä käsitellään tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten).

Henkilötietojen käsittelyn kesto

Kansalliset rikosuhritutkimukset eivät ole yksittäisiä tutkimushankkeita, vaan kyseessä on luonteeltaan jatkuva tutkimusprojekti, jossa seurataan rikoskokemusten ajallista kehitystä Suomessa. Henkilötietoja käsitellään tutkimusprojektin keston ajan, kuitenkin vähintään vuoteen 2040 asti.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta (**yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen**). Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimustehtävästä on säädetty **Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituuttia koskevassa laissa**.

Käsiteltävät henkilötiedot

Otostilasto, lkm: 17 500 henkilöä.

Valintaperiaatteet: Tutkimusalueena on koko maa. Vastaajat edustavat Suomen 15-74-vuotiasta väestöä iän, sukupuolen ja asuinalueen suhteen. Otos poimitaan Tilastokeskuksen väestötietokannasta satunnaisotannalla. Tutkimukseen valittujen kontaktointia varten otos sisältää vastaajien yhteystiedot (nimi, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite). Vain Tilastokeskuksella on pääsy yhteystietoihin. Yhteystiedot hävitetään viimeistään 12 kuukauden kuluttua tiedonkeruun päättymisestä.

Kyselyaineistoa täydennetään hallinnollisista rekistereistä saatavilla tiedoilla. Kyselyaineistoon yhdistetään rekisteritietoja sekä tutkimusta edeltävältä ajalta että tulevilta vuosilta. Rekisteritietojen yhdistäminen tapahtuu lupaperustaisesti. Tutkimuksessa käytetään yksilöllisiä vastaustunnuksia (henkilökohtaista koodia), joiden avulla tietoja yhdistetään myöhemmin Tilastokeskuksen, Findatan, Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen, Kansaneläkelaitoksen sekä Rikosseuraamuslaitoksen hallinnoimiin rekisteritietoihin. Tutkimusaineistoon haetaan rekisteritietokannasta kyselyyn osallistuneiden henkilöiden sekä heidän läheisten perheenjäsentensä (esim. vanhemmat, sisarukset, puoliso) taustatietoja. Rekisteriaineiston tietoryhmät sisältävät demografisia perustietoja Tilastokeskuksen tietokannoista (kuten ikä, äidinkieli, kansalaisuus ja syntyperä), perheen/kotitalouden rakenne (kuten lasten lukumäärä), väestötiedot, asuinliitto, koulutus ja koulutukseen osallistuminen (kuten koulumenestys, korkein suoritettu tutkinto, opiskelijastatus sekä koulutusala), työssäkäynti (kuten työsuhteet ja työttömyys, eläke, sijoitus, työnhaku, työvoimakoulutus, työmarkkina-asema), toimeentulo (kuten tulot, tulonsiirrot, varallisuus, ulosotto), asuinmaakunta ja alueelliset sijaintitiedot, lainoja/luottoja koskevia tietoja sekä tietoja aiemmasta ja kyselyn jälkeisestä rikollisuudesta ja tuomioista. Lisäksi tietoryhmät sisältävät tietoja vastaajan ja tämän perheenjäsenten (vanhemmat, sisarukset, puoliso) hyvinvoinnista (kuten terveys, hoitoilmoitukset sekä lastensuojelurekisterin tiedot), sosiaalisista suhteista (kuten adoptio), äänioikeuden käytöstä sekä varusmiespalveluksen osana suoritetuista testeistä.

Vastauksia ja niihin yhdistettäviä rekisteritietoja voidaan käyttää myös tulevaisuudessa tutkimuksissa – tietojen käyttö muissa tutkimuksissa vaatii kuitenkin tutkijoilta aina erillisen luvan. Tietojen yhdistäminen tehdään vaan tutkimuksellisin perustein ja yhdistettävät tiedot päätetään aina tutkimuksen tarpeen mukaan. Jotta tutkimuksen vaatimat rekisteritiedot voidaan yhdistää kyselyssä annettuihin vastauksiin oikein, hankkeisiin osallistuvien henkilöiden yksiselitteinen yksilöiminen ja edellä mainittujen vastaustunnusten käsittely on tärkeää tutkimuksen ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi (Laki kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista, 1 §:n 2 momentti). Tilastokeskus vastaa tietojen yhdistämisestä rekisteritietoihin, eikä Helsingin yliopiston tutkimusryhmä käsittele tai näe vastaajien nimiä, henkilötunnuksia tai muita tunnistekoodoja vastaavia henkilötietoja missään tutkimuksen vaiheessa. Aineiston käsittelystä laaditaan Tilastokeskuksen kanssa tietojenkäsittelysopimus, jossa sovitaan tietojen turvallisesta käytöstä.

Tietojen vastaanottajat

Tutkimuksessa kerättävän sähköisen kyselyn toteuttamisessa hyödynnetään Questback-yrityksen Unipark-sovellusta. Questback on erittäin korkeiden tietoturvastandardien (ISO 27001) yhteistyökumppani, jonka serveri sijaitsee EU:n alueella Saksassa. Tietoja ei siirretä tai luovuteta Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Yhteistyökumppanin kanssa on tehty sopimus henkilötietojen käsittelystä.

Kyselyyn vastataan pseudonyymien kirjautumiskoodin kautta (satunnaisia merkkisarjoja, joista henkilöä ei voida tunnistaa suoraan), joiden avulla tiedot voidaan myöhemmin yhdistää Tilastokeskuksen ylläpitämiin rekisteritietoihin. Tiedot siirretään korkeat tietoturvastandardit täyttävään FIONA-etäkäyttöympäristöön, jossa Tilastokeskus poistaa aineistosta kaikki suorat tunnistetiedot (esim. kirjautumistunnus). FIONA-etäkäyttöympäristössä tutkijat hakevat aineistoon myös tietoja Tilastokeskuksen, Findatan, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Kansaneläkelaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen ja Puolustusvoimien ylläpitämistä rekistereistä. Satunnaisista merkkisarjoista koostuvien kirjautumistunnusten koodiavain (tieto, jolla merkkisarja voidaan yhdistää tiettyyn henkilöön) säilytetään Tilastokeskuksella. Helsingin yliopiston tutkimusryhmä ei käsittele missään tutkimuksen vaiheessa vastaajien suoria henkilötietoja kuten nimiä, osoitteita tai henkilötunnuksia. Aineiston käsittelystä laaditaan Tilastokeskuksen kanssa tietojenkäsittelysopimus.

Tutkimusaineistoa saatetaan käyttää tutkimustarkoituksissa opinnäytetöissä ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin muussa tutkimuksessa, sekä muiden tahojen kanssa tehtävässä tutkimusyhteistyössä (mukaan lukien tilaustutkimus). Tällaisissa tapauksissa laaditaan erillinen sopimus tai sitoumus aineiston käsittelystä.

Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä tai luovuteta Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

Automatisoitu päätöksenteko

Automaattisia päätöksiä ei tehdä.

Henkilötietojen suojaus

Henkilötietoja käsitellään ja säilytetään niin, että ainoastaan niitä tutkimusta varten tarvitsevat henkilöt pääsevät tarkastelemaan tietoja.

Tietojärjestelmissä käsiteltäviä pseudonyymejä tietoja suojataan käyttäjätunnuksella ja salasanalla. Aineiston käsittely tilastokeskuksen FIONA-etäkäyttöympäristössä sisältää lisäksi kulunvalvonnan.

Miten manuaalista aineistoa suojataan: Tutkimuksessa ei kerätä manuaalista aineistoa. Tilastokeskus vastaa vastaajien nimiä sisältävien suljettujen postikuorien tietoturvallisesta hävittämisestä.

Suorien tunnistetietojen käsittely:
Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa.

Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusaineisto arkistoidaan ilman tunniste- ja rekisteritietoja Tietoarkistoon. Arkistointia varten aineistosta poistetaan kaikki epäsuoran tunnistamisen mahdollistavat tiedot. Tilastokeskuksen FIONA-etäkäyttöjärjestelmässä säilytettävästä pseudonymistista aineistosta tehdään erikseen tutkimuspalvelusopimus Tilastokeskuksen kanssa.

Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on ja oikeuksista poikkeaminen

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tämän ilmoituksen kohdassa 1 mainittu henkilö.

Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyllä on oikeus:

- saada pääsy tietoihin
- oikaista tietoja
- poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi
- rajoittaa tietojen käsittelyä
- siirtää tiedot järjestelmästä toiseen
- vastustaa tietojen käsittelyä
- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi.

Rekisteröity ei kuitenkaan voi käyttää kaikkia oikeuksia kaikissa tilanteissa. Tilanteeseen vaikuttaa esimerkiksi se, millä perusteella henkilötietoja käsitellään.

Tarkempaa tietoa rekisteröidyn oikeuksista eri tilanteissa löytyy tietosuojavaltuutetun verkkosivuilta: <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet-eri-tilanteissa>

Oikeuksien soveltuminen

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta, ellei rekisteröidy anna tunnistamisen mahdollistavia lisätietoja (tietosuoja-asetuksen 11 artikla).

Oikeuksista poikkeaminen

Tietosuoja-asetus ja Suomen tietosuojalaki mahdollistavat tietyistä rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen silloin, kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tutkimuksessa ja oikeuksien toteuttaminen estäisi tai vaikeuttaisi suuresti käsittelyn tarkoitusten saavuttamista.

Tarvetta poiketa rekisteröidyn oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja(at)om.fi